

ДЕПУТАТ ОТЧУОТУТТАН

Билигин хабьаньнат корреспондент Саха Республикатын Государственной Муннаахы (Ил Түмэн) депутата М. Д. ГУЛЯЕВЫ кытта көрсүһөн көпөсөтүнө сырытта уонна улууе быыбардааччыларга 1996 сылга ыланьнат үлэлэрин кылгастык билсириннэрэригэр көрдөстө.

СР Государственной Муннаахы (Ил Түмэн) Республика Палататыгар депутат Михаил Дмитриевич Гуляев биэр сыллаах отчуотуттан билсэххэ ааһыт сылга Республика Палататын 6 сессията буолбут, 7 сокуон ылымьылдыбыт. Ол иһингэр республика Государственной үбүн уонна инвестиционнай үлэтигэр, фискальной политикатын тустарынан сокуоннар, ону таһа сорох сокуоннарга уларытылар кылларьаньналар. Маны таһынан республика бары олохтоохторун интэриэстэрин таарыйтар 74 боллурдус көрүлээн, туһааннаах уураахтар ылымьылдыбыттар.

Икки палата холбоһуктаах муннаахтара түөрт төгүд буолбут. Олорго 1995 сылга Саха Республикатын Правительствотын отчуота, Президент быһыырын ааһаһын, айылга таһаарыт алдьархайдарын чороттар дьаһаллар тустарынан боһуруостар, коммунальнай хаһаайыстыба объектарын реконструкциялааһын, республикада тутуу ыксатнаах быһыыга-майгыга киирбитин, Саха Республикатын социальнай-экономическай балаһыаньатын, таһаары таһыны хааччыһы тустарынан, буруку оҥоруу утры охсуһуу туругар Правительство Председетеллэ туһааннаах солбуйааччыларын, министерстволар отчуоттара, киһилэр иһинки балаһыанара дүүдэллэниилэр уонна уураахтар ылымьылдыбыттар.

Комиссия үлэтигэр кыттан, көрүлөр боллуростары балаһыан, бары өттүнэн илдьаритиһит кылларьигэ үлэстим. — дэир Михаил Дмитриевич. — Ааспыт сылга билигин туһааннаах комиссиябыт до-руобуйа харьытабылын сайдытын кэсэһэ дэир боллуростарга министр отчуотун истат. Республика Правительствотыгар эби үбү көрөрүгэр дьаһал бэлэ-битэ. Ол сорууда туолуутун туһунаа эмиэ аһаан-мичээ көрөн турабыт.

Государственной Муннаах (Ил Түмэн) иһин Палаталарын председателлэрэ, комитеттар, комиссиялар председателлэрэ састааптаах делегация Россия Государственной Думытыгар, Федерация Сэбиэтигэр Москвага баран үлэстэһиннэр киирсэн кыстыгыт ылымьылдыбыт. Онон Саха сирэ уонна Россия парламен-нарын биһигэ үлэстэһиннэрэригэр олук уурулуна, ко-митеттарынан, комиссияларынан сибээс олохтоһо.

Россияда физкультура уонна спорт сокуонун ба-лаһыан парламентка истинтэ Саха сириттэн Бэрэ-сэбиэттэлэр Палаталарыттан Александр Николаевич

Исиркөө, Республика Палататыттан мин бэрэстэби-тэл быһыаньынан кытынымыт, Бурятия уонна Та-тарстан оскуодаларын ылымьыл, ол дойдулар де-путаттары кытта сибээһи олохтоотубут. Билигин Саха сирин сокуоннарыгар эбиһтэри уонна кии-рүүлэри кылларьигэ бырайыак оҥоруутугар үлэлэн сылдьабыт. Ону таһынан физкультура программа-та оҥоруллуохтаах, республика үрдүнэн көгүд спорт-тивнай обществоны тэрийэргэ үлэ биэр.

Бюджетнай тарилталарга биһиги тарифнай ставка-га 1—9 разрядтарга киирсэр бары үлэһиттэр ха-лаастара кыратын уонна ону үрдэтэр туһунаа, атын депутаттары кытта сүбэлэһэн, депутатскай иһитын оҥоруллубут. Итинэн сибээстээн, СР Президентин 184 №-дээх дьаһалынан 1—9 разрядтардаах үлэһиттэ-р бастакы разрядка 200, иккис—сэтти разрядтаах-тарга 150, ахсыс разрядтаахтарга 100,э тохусуларга 50 тыһ. солк. эби төлөбүр оҥоруллубута. Ити тө-һө да ыраа курдугун иһин, республика бюджеттэ-р хаһаанна эби 68 млрд. солк. охсон тахсар.

Г. М. Артемьев, А. Н. Илларионов, Н. М. Ники-форов уонна Ил Түмэн депутата М. Д. Гуляев холбо-һуктаах ыһыттарынан Олүөнэттэн өрү иһин эи-рингэр ууну бырахтарыта турбаны тардыта үб-лэһини көрдөрөн, ааспыт сылга 80 млрд. солк. үлэ оҥоруллубута. Быһыл бэс ыйын 15 күнүгэр Мундулаахха, иккис комплексы Мундулаахтан Та-саага кэллэхтээх, үлүс түһүмэҕэ быһыл балаһа-т ыйын 15 күнүгэр Смырдаахтан Мүрүсэ кутуллуох-таах. Онон Олүөнэттэн ууну бырахтарыны былаан быһыытынан барар.

Чэппэки атлетикада аналлаах Чурапчытаагы ма-ниси үбүлэһин туһунаа депутатскай ыһыт оҥо-рон турабын. Ол тыһаа баран, бюджеттар сыл-дээр, инвестиционнай үбүлэһингэ киирбит объек-тарга үбүлэммитэриһэ, онон Правительство Гоеу-дарственной Муннаах уурааһын төлөбүтэ кытта сүбүт бэлэтээн тураа, быһыл үбүлүүтэ ыһытты-сальны ирдиргэ уураах ылымьылдыбыт. Улууе тарилталар, биһигиһтэн быыбардааччылар туруор-сууларын олоххо кылларьигэ көмөлөһөбүт. Үөрэт, Ычат, туризм, физкультура уонна спорт министр-стволарын интэриэстэрин көмүскэһингэ, собох депутат буолан тураммын, үлэлэһэ сатыыбын. Тым хаһаайыстыбатын бородуукталарын оҥорор коллек-тивнай хаһаайыстыбалар, бааһынай хаһаайыстыба-лары уонна киһилэри хааччытар тарилталар нолуо-гунан хаһааллар түбэлтэлэригэр техниканы, са-талаас чаастары атылылаһымыларга, өрөмүөннэһилэ-рингэр тарахан балаһыаньыга киирэллэр. Ол иһин ааспыт сылга тым хаһаайыстыбатын хааччытар тарилталар нолуоктан босхолоһун ситиһиллибитэ.

АЛЕКСЕЙ КУЛАКОВСКАЯ КӨРҮҮТҮН
ТУҢУНАА ТҮӨРТ ТЫЛЫНАА

Кулун тутар 4 күнүгэр саха литератураһын төрү-тэаччыларьигэ биһигиһтэн, улуу киһиби Алексей Елисеич КУЛАКОВСКАЯ—Оксөкүлээх Олөксөй төрөбүтэ 120 сылын туолла.

Биологическай наука доктор, проф. ссор, СР НА дьаныаах чилиэнэ Дмитрий Саввинов «Кулаковска-га эргилтэн» дэир кинигэга сахалыы, нууччалыы, английскай уонна французскай тылларынан бэлэ-тээн таһыта.

Итинэн автор Оксөкүлээх Олөксөй «Саха инте-лигенциятыгар сурук», «Саха сиргэр биллэр ха-сыыр-харамай уонна үүнэһин тарааһа» дэир үлэ-тигэр, «Ойуун түүлэ» поэматыгар философия, ре-форматорскай уонна экономикай көрүүлэригэр аһыт наука хараһынан ыратар.

СИА.

БЫЫБАРДААЧЧЫЛАР БОЛБОМТОЛОГУГАР

Иһин быыбар күн, эбэтэр 1997 сыл кулун тутар 22 күнүгэр, араас бириччиилэриһин улууе терри-ториятыгар суох буолар түбэлтэтигэр кулун тутар 10 күнүтэн 19 күнүгэр диэри улууе дьаһалтатын дьэти 4 №-дээх кабинетыгар уокудуктаагы быы-бардыр комиссияга, ол кэһиниттэн кулун тутар 20 күнүтэн 22 күнүгэр диэри бэлэбит туһааннаах быы-бардыр учаастактарыгытар паспортыгын илдэ-кэһин арда куоласкытын биһирэһитин умнумаа.

Улуустаагы территориальнай быыбардыр
комиссия.

Кыайылыахха аналлаах диктону уонна 5 мөл. солт. бэриэмийэни уу харчынан үөрүүлээх быһыыга-май-гыга Г. М. Артемьев туттарда. Ол кэһиниттэн сити-һиллөөх үлэлэргэ бэлэтэһинит журналисттарга Аи-маттан М. В. Захаровка, Тааттаттан С. В. Неустроев-ка, Уус-Алдантан Д. Н. Макаева, Чурапчыттан С. С. Смирниковага Махтал сурук уонна сыаналаах баах туттарылына.

Итинэн бу аан бастаан биһигиһилибит журнали-стскай бириэмийэ иһин куоталаһыа биһиги сыллаах тү-мүгэ таһаарылына. Иккиттэн, конкурс балаһыа-гыатын хаттаан көрүү уонна комиссия састаабын туһунаа боллуростар дүүдэ турдулар, Монна За-рыта 22 иһин кыттан тыл өтө, сааһа атаастаста. Түмүк биһиги буолла: В. В. Никифоров—Кулунуу-р аатынан журналистскай бириэмийэни олохтообу-с салгыы ыһтарга уонна биһиги иһинэ, кэһин жур-налиһыттан тутулуга суох, аһыырга дэир.

Маны сэргэ бастын үлэстээх телерадио-студиялар журналисттарыгар атын балаһыаньыны көрөн аһы бириэмийэни олохтуурга дэир үгүс эһин киирдэ. «Иһин эһэр» ЭСЗ дьаһалтатын үлэтигэр сырдаты-га хаһааттар редакциялара сылга 12 балаһаттаа-тэһаа суогу бэлэтэһиллэлэригэр эһа дьаһалтатын кытта дуосабарга иһин баттаһылар.

«СО» корр.

ИЛИН ЭНЭР ЖУРНАЛИСТАРЫН КӨРСҮҮҮЛЭРЭ

Олунньу 28 күнүгэр «Иһин эһэр» экономикай сайдыы зонатын дьаһалтатын тарьитиһин Чурап-чыга буолан ааспыт көрөһүүгэ Аһа, Таатта, Ма-нага-Хаһаалас, Уус-Алдан уонна Чурапчы улуустарын редакцияларын, олохтоох телерадио-студия уонна республикатаагы радио үлэһиттэрэ, ЭСЗ улуустарга республикатаагы, Чурапчы улууһун дьаһалтатын бэрэстэбиһиттэлэрэ, Чурапчы улууһун дьаһалтатын баһылыгын э.т. А. А. Захаров, ону таһа СР Жур-налистарын союһун өһинэттэригэр секретарь И. В. Бо-дильсон, «Саха сирэ» хаһыат редакциясын редактэ-ритын чилиэнэ М. М. Афанасьев, республикатаагы радио тибэх сокуоннарга редактэра А. Тарабукина кытылыны ылымьылдыбыттар.

Муннаахы «Иһин эһэр» ЭСЗ дьаһалтатын баһы-лыга Г. М. Артемьев салтанат кытта, Бастатан су-түмүгү сымалыгар-сорулар аналлаах боллурдус көр-үтүмэ, ол эбэтэр, «Иһин эһэр» ЭСЗ-иан былырыын дэир, ол эбэтэр, «Иһин эһэр» биллилээх общественнай Уус-Алдантан төрүттээх биллилээх общественнай деятель, журналист В. В. Никифоров—Кулунуу-р

төрөбүтэ 130 сылынан кини аатынан бириэмийэни олохтуур туһунаа биллэрэтиһит көһүрө түмүгүн таһаарыны истилинэ. Түмүгү оуоха тариллибит комиссия чилиэнэ М. М. Афанасьев иһитиниһтэ. Кини, чуолаан, Кулунууур аатынан журналистскай бириэмийэ биллэриллэн, «Иһин эһэр» экономикай сайдыы зонатын дьаһалтатынан ыһыттар үлэ-лэр бу улуустар хаһааттарыгар утуһунаахтык сити-һиллэһиллэһиттары уонна ол туоһута комиссия би-һигиһытыгар албаһ үлэ киирбитин, биһигиһиһтэн баһыанан суруйар журналисттар кытта аһыттарын ба-лаһыаньыга, Уолскай үлэ-хамнас кэһээн, суруйуулар ис-көһөһиннэригэр дииринэһи иһэһин, киирдэриһин үлэ-дэ холонуулар баалларын ыһаа. Дээ ол кэһин В. В. Никифоров—Кулунууур аатынан бириэмийэ кы-лааһылааһын аатыныр. Комиссия баһылыгытынан, бу аналлаах бириэмийэ хаһаайыһынан Манга-Хаһаалас улууһун «Эһинэһин» хаһаатын редакциятын үлэһитэ, журналист Иһин Афанасьевич Сысөлятин буолла.

УЛУУС ДЬААЛТАТЫН БАҢЫЛЫГАР КАНДИДАТ ПОИСЕЕВ НИКОЛАЙ ДМИТРИЕВИЧ

Поисеев Николай Дмитриевич. 1946 сыллаахха балаан айын 25 күнүгэр Чурапчы улуусун Хайх-сыт нэһилиэгэр төрөөбүтэ.

1963 сыллаахха Хайхсыт сэтте кылаастаах оскуоланыгар үөрэнэ киирбитэ уонна 1966 сыллаахха Дирин орто оскуоланын бүтэрбитэ. «Оскуола—производство—үрдүк үөрэх» девизинэн Эриэни Эрстенин аатынан колхозка үлэни тахсыбыта.

1967 сыллаахха олунньу 24 күнүгэр олохтоох Сэбиэттэр быыбардарыгар депутатынан талыллан, сельсовет исполкомун секретарынан быыбардаммыта.

1967 снл сатинньыттан 1969 снл ахсынньытыгар диэри Советскай Армияда сулууспалаабыта. Демобилизацияланан кэлээт, үөрэххэ киирэр диэри эмнэ колхозка үлэлээбитэ. 1970 снл сайыннагар Олох

спайдаагы летний-технической училищега үөрэнэ киирбитэ, 1973 сыллаахха бүтөрөн Баатабай аэропордугар техниктинэн үлэни барбыта, 1974 сыллаахтан Саккырыр аэропордугар көһөн 1980 сыллаахха диэри техниктинэн, инженеринэн үлэлээбитэ.

1980 сыллаахха Верхоянскан оройуонунан Эдгэс сельсоветын исполкомун председателинан быыбарданан үс снл үлэлээбитэ.

1983 снл сайын дойдутугар эриэлээн алектриктинэн, сельсовет исполкомун секретарынан, председателинан үлэлээбитэ.

1987 сыллаахха Сылантчаагы эриэн предприятие-тин директорунан аанамыта, 1988 сыллаахха райсовет тэрийэр отделыгар үлээбэ ыһыллыбыта, ол нөтүө сылыгар Хайхсыт сельсоветын исполкомун председателинан быыбардаммыта. 1992 сыллаахтан

КУЛУН ТУТАР 23 КҮНЭ— УЛУУС ДЬААЛТАТЫН БАҢЫЛЫГЫН ДУОҢУНАҤЫГАР БЫЫБАР КҮНЭ

бу нэһилиэк дьаалтатын баһылыгынан үлэтиир.

1989 сыллаахха Москутаагы проф. Юэзнай хатсааһын үрдүкү оскуоланын бүтөрөн экономист идэтин ылыбыта.

Адьыс тогул олохтоох Сэбиэт депутатынан талыллыбыта, биллэтин Улууус Муниааран депутата. Көргөнэ А. С. Поисеева идэтинэн учуутал. РФ үөрэ-бүтүрүстүн туйгуна, уола Дмитрий СВУ геологическай факультетын IV курсун студена.

Кандидат Поисеев Н. Д. программата

Республика салаататын кытта өйдөбүү, биригэ үлээлээһин ситиһин уонна улууус нэһиликанын баре араҥатын көмөтүнэн эра кыаллыахтаах программалар сүрүн сорууттара:

1. Улууус үлэнигэр нэһиликанын өлөрөн таһаарылаах үлээбэ кыттымытын ситиһин.

2. Үлэнигэр эйэстээбэ үлэнигэр айып ис кыахтара толору арыллар усулуобуйатын тэрийиэ, кини хаһаайын буоларын мөлтөһүтүө.

3. Бюджет дохуоттаах чааһыгар саҥа суоллары тобулуу уонна улууус, нэһиликтэр истэринэн харчы эригэр усулуобуйатын тэрийиэ.

4. Нэһиликанын хааччылыа эйэстэр тиэллэн көлөр аһылык уонна промтовардар сыаналара чэпчэки буолар, оҕоһулар өлөрө тарифтара халбыгынныларын мунутуурдук ачаттар балаһыанньаларын көрдөөһүн уонна тобулуу.

5. Чэгиэн-чабдик ологу пропагандалааһыны кыһаҥы тэнигин уонна ону күнүлээри олох, көлөр көспүт нуормата буолуутун ситиһин.

Үп-харчы салаатыгар:

1. Улуууска барылар кредитнай ресурсалар конкурснай төрүккэ ологурай үлэһиттэрин, болдьовэр төнөрүллэн иһалларын тэрийиэххэ.

2. Утарытынан харчы улууус, нэһилиэк иһинэн эригирэ сылдарын ситиһэр туһуттан нэһиликтэргэ коммерческай, сберегательнай бааннар филиалларын нэһиликтэринэн аһан үлээтэргэ.

3. Бааннар баһаларын кредитнай ресурсаларын кыра уонна орто бизнес сайдыытыгар утар усулуобуйаларын үөскэтиэххэ.

4. Биригидиэни предпринимателлэри өлөрөн таһаарар эйгэ диэн хайыһыгарыахха.

5. Американын мини-дизалары булуна, көмүс хостонор улуустарыгар бытархай кыһыл көмүс хостонор программалар киирсэн, улууус бюджеттар эһин үбү көлөрүн.

6. Атылланар таһаардар сыаналарын чэпчир усулуобуйатын тэрийиэ, атылааччы улууус таһыттан утары харчыны киллэрэр балаһыанньаны тэрийиэ.

Тыа хаһаайыстыбатын салаатыгар:

1. Улуууска аграрнай реформа бастагы түһүмээ түмүктэммитинэ, биһини сүрүн сорууттан оҕоһулар бородууксууа аһаан өттүнүн стабилизациянытын хааччылыа, хаачыстыбатын үрдэтин буолуохтаах. Ол ниниттэн астыр салааны күүскэ сайыннарыахха: а) Бородууксууа араас көрүмнэригэр астыр, хамаатыны атыта барар тыта упаковканын диодус технологияны киллэриэххэ. б) Дьыл кэминтэн тутулуга суох бородууксууа: хаачыстыбалаахтык харайар холодильниктар булууу, бамбааллар, ыскалааттар оҕостуу. в) Манан дьарыктанар биригидиэни хаһаайыстыбалары, холбоһуктары тэрийиэххэ, кинилэр үлээрин сүрүнүөххэ.

2. Оҕоһулар бородууксууа улуууска бэйэнигэ сертификат ыларын ситиһэр туһуттан улууус кинигэ аналлаах лабораторияны аһаахха.

3. Ойогос салааларынан, биригидиэни дьон, холбоһуктар, хаһаайыстыбалар үс сүүдлэри ситиһиэххэ.

Олохтоох аромийленность салаатыгар:

Тутууга сүрүн бэдэрээтлэр тэрилта баар буолар—олох көрдөбүлэ. Кини сүрүн сорууттан улууус социальнай объектарын (оскуолалар, балыһалар, уһууһаннар, о.д.а.) тутуу буолуохтаах.

Олохтоох сырьеттан тутуу саҥа матырыаалларын: кирпичтэни-пенобетону, о.д.а. оҕорууу тэрийиэххэ. Дьыһи тутууга көлөр үбү конкурснай төрүккэ ологурай туһанылыахтаах, атынын элэахха, дьон инженернай хааччылыагыгар сүрүн болдомто уурулуохтаах. Бу хайыскага үлэһиттэр специалисттар бөлүмнэннэхтэхтэр.

Суол оҕоһуутугар нэһиликэмтэ үбү туһаныа таһынан ис суоллары өрөмүсчүлэһиэ көмөрүүгэ анал тэриллэри саргы чааһынай сектор (ордук пасажирдары таһыта) кыахтарын туһаннаахха. Баар материалнай-технической базаны (мастерские) дьары, техническай хааччылыа пууһарын) туһанан, сервиснай хааччылыа күржөтөнн үлэһиттэр усулуобуйатын тэрийиэххэ.

Сибээс государственнай көрүгүн сүрүн хайыска быһымынан хаалтаран туран, сибээс саҥа көрүмнэрин (радиосвязь, сотовая сибээс) киллэрини ситиһиэххэ, онно чааһынай сектор үбү ээргэ туһаннаахха. Бу дьылаан дьарыктанар специалисттары түмүккэ, бөлүмнэххэ.

Олох-дьаах өлөгүн оҕорор сулуусалары (санитарнай ырааһырдыа, бааныһыа сууһары, бөһүлэги тупсарым, о.д.а.) кыра тэриллэлэр, биригидиэни предпринимателлэр ылыһан үлэлэтэр усулуобуйаларын тэрийиэххэ. Иһилэр үлээрин түмэр, сүрүнүгү уонна көмөлөһөр түмүгүлэр, ассоциациялар баар буолуохтаахтар.

Эриэн салаатыгар:

Улууус нэһиликанын аһыан, таһаһыан, илэдалаах таһаардарынан хааччылыага эриэн тэриллэлэри уонна коммерсаннар интэриэстэрин тэнигэ тууохха. Эриэн саҥа прогрессивнай ньымаларын нэһиликэм олоххо киллэриэххэ. Онуоха бу салаага үлэһиттэр хас биригидиэни үлэһиттэр түмүгэр интэриэстээх буолуутунан ситиһиэххэ.

Социальнай сайдыа салаатыгар:

Үүнэр көлүөнэни итти уонна үөрэхтэһиэ—улууус көлөр көспүлэ. Хас биригидиэни өлө тэриллэлэ (уһууһан, оскуола) үлэһиттэр анал хайыскалаах, тупса суоллаах-иһтээх буоларын ситиһиэххэ. Таһааннаах, сайдыаах оҕолору булууга, кинилэри сайыннарыага сөптөөх усулуобуйаны үөскэтиэххэ. Оскуола кэминтэни идэлэрин талан үөрэххэ киирэр ыччааттары кытта ардаттан утумнаахтык үлэһиттэр, түмэр, дьарыктыр анал холбоһуктар, түмүгүлэр тэриллэхтэхтэр.

Доруобууа харыстабылыгар быһыл күһүн ыһыллыбыт программа эһин манньк дьаалларч олохтоохха, нэһиликанын эһин хааччылыага предпринимателлэри тардыахха, эһтээх отторунан дьарыктаннаахха, доруобууага ураты туһалаах кыһыны оҕорууу атабар туруоруохха. Доруобууа харыстабылы үлэһиттэрин сүрүн сорууттарынан доруобай олох эһэри пропагандалааһын, сэрэтэр үлэни кыһаҥы тэнигин буоларын ирдэахха.

Култура уонна спорт үлэһиттэргэ, быстах аһаҥкы дьаалларынан үлүһүбэксэ, нэһиликанын ду-

хоннай уонна эт-хаан өттүнэн сайдыатын мөлтөһүтүө, соруот үлээргэ мускут үтүө үлэстэригэр тилиһиэ, рэаччыларын буолуохтаахтар. Улуууска ыһыллыбыт «Тиргэни» тускул улууус хас биригидиэни олохтообун тус олоғун эриэһитинэн буоларын, ыһыллар социальнай хайыскалаах дьааллар кини тэригитин иһинэн баралларын ситиһиэххэ.

Нэһиликанын кырдыага кыһаҥы араҥатыгар «сударство өттүтэ» күөгээх тирэх—адырыстаммыт көмө баар буолуохтаах.

Ыччагы кытта үлээбэ ураты болдомтону уонна кыһаҥыны туһаннаахха. Ыччаг тутулуга суох холбоһуга—хамсааһына тэриллэн, иһилэр көбүлэһиннэринэн эдэрдер үлэһиттэр, үөрэри, сыһыалаагы дьүөрэлээн сайдалларыгар усулуобуйаны үөскэтиэххэ. Ыччаг үөрөнөр, специалистт буолан үлэһиттэр саҥа кыһаҥы, олохтоох эдэр дьону үлэһиттэр хааччылыага практической көмөнү, быһааннаах үлэһиттэрийиэххэ.

Арытылааһын, общество иһай бэрээдэги кэһини уһуна буруйу оҕоруу курдук иһин олоғун эһэригэр эһи түбөһөт түктэри быһымылаа утары охсуһууга, анал сргамнарга эра ситиммэх, общественноска тирэриэххэ, «саахтар» саҥалааһыннарын кыһаҥы өйүөххэ, бу дьылаага улууус общественнай фондатын тэрийиэххэ.

Нэһиликтэр сайдыалары

Улууус хас биригидиэни нэһиликэга, олоғор мнэстэтир, сайдыатын таһымын уратыларын учуоттаан, эһин үп-харчы киллэрэр салаалардаах буолуохтаах. Манньк таһынан нэһиликтэргэ тутар, өрөмүсчүүр, хааччылар, уһанар, астыр, о.д.а. үлэһиттэни дьарыктанар кыра тэриллэлэр, хаһаайыстыбалар илэдалар.

Нэһиликанын иһэр, теэнической уонна хааччылыа—олохтоох дьаалта сүрүн дьарыга.

Нэһиликэ аһы атыһаан эригитинэн дьарыктанар чааһынай маҕаһыһаары, бөһөрүнэлэри дэлэтиэххэ. Олорор дьыалэргэ, хаһаайыстыбанын уонна социальнай объектарга убааһа, газ отторона киирингэ үлэһиттэр күүскэ ыһыахха. Манан дьарыктанар анал сулууспаны улуууска тэрийиэххэ. Иһини кэһиэ-лээх дьылаа—электричествонаан иттигэ киирини үлэһиттэр уонна ону туруоруу. Ол кэминтэни бөлүмнэни үлэлэр—электрической ситимэри саҥардыа, кинилэр кыһаҥыларын улаатыннарыа, специалисттары бөлүмнэһини үлэлэрэ ардаттан барыахтаахтар.

Нэһиликтэр салаалары үлэ уонна олох сайдыатын баре салааларынан, ол иһигэр баре таһымыт салаалары киллэриэ туран, специалисттары бөлүмнэһини сүрүн хайыскаанан адыахтаахтар.

Нэһиликэ баар баре хаһаайыстыбанын, государственнай уонна кыра тэриллэлэр үлэлэрэ биригидиэни—баһылыгынан сүрүнүөхтэхтэр. Баһылык толору хаһаайын буоларыгар кыһаҥы бэрэһиэххэ уонна ирдэахха.

Быыбар иһиннэһи хамсаанна көмүгэр быыбардааччылартан киирэр эһиттэр учуокка ыһыллыахтара уонна быыбар ситиһилээхтиг барар түгэнигэр үлэһит-хамнаһы тэрийиэ туһанылыахтара диэн баре быыбардааччылары эригэрэһин.

ШТАБ ТЭРИЛИННЭ

Улууус дьаалтатын баһылыгар кандидат М. Д. Гуляевы айүүргэ көбүлүүр бөлөхтөр Чурапчы сэлэһиһэтигэр быыбар коммиссиятыгар кыттыан баһалахтары түмэр штабы тэрийдилэр. Штаб «Арчы» үөрэтэр-үлэлэтэр комбинат хостуоратыгар үлэһиттэр, телефоннара, үлэ көмүгэр—21-111, кыһаҥы—21-999, 21-066. Штаб начальнига—Дьыһаанов Валтор Семенович, солбууааччыта—Мачуров Руслан Егорович.

Штаб салаалары:

Улууус дьаалтатын баһылыгар кандидат М. Д. Гуляевы айүүргэ көбүлүүр бөлөхтөр Чурапчы сэлэһиһэтигэр быыбар коммиссиятыгар кыттыан баһалахтары түмэр штабы тэрийдилэр. Штаб «Арчы» үөрэтэр-үлэлэтэр комбинат хостуоратыгар үлэһиттэр, телефоннара, үлэ көмүгэр—21-111, кыһаҥы—21-999, 21-066. Штаб начальнига—Дьыһаанов Валтор Семенович, солбууааччыта—Мачуров Руслан Егорович.

КӨБҮЛҮҮР БӨЛӨХТӨР МУСТАН

Кулун тутар 2 күнүгэр улууус баһылыгар кандидат М. Д. Гуляев кандидатуратын айүүр бөлөхтөр—нэһиликтэртэн уонна улууус кэминтэни—100 таһаҥа салайааччытара мустан үлэ хараһытын уонна иһини сорууттар тустарынан көрсөттүлэр.

Кандидат М. Д. Гуляев көрсүһүүгэ сылдьыбыт сирдэригэр—Кыдалга, Түөһүгэ, Мутудайга, Балтоҕоһо, Миһадаайыга, Хахыахха, Мырылаага, Уорбаҕа, Урах Күөрэгэ—быыбардааччылартан киирбүтэ.

эһилэргэ уонна ыһытыларга быһаарыһалар тустарынан көбүлүүр бөлөхтөр салайааччыларыгар биллэһиннэрдэ.

Сүбэ муһыах ыһытылыбыт үлэһиттэр сөптөөхүнэ ахта уонна хаалбыт кэминтэ кандидат М. Д. Гуляев сылдыа иһик нэһиликтэрин улууус кэминтэ тэриллэлэри быыбардааччыларын кытта көрсүһүүтүн гыфиса оҕоһулуна.

«СО» общ. корр.

Штаб салаалары:

Монреальга тнэрднбнт ырааһыйам...

Холбоо нэлдлэгээр баяр Хоронду ашаагчар тэ
рөөбүт үесэжэнт бухатыр Махалд Дьобириндэнт
— Күүстэх Сохсойонтон уугунаа Динин эрх б
вуодатыгтан биэр ССРС үтүлэх. 23 ССРС, 3
РСФСР уонна СР спордун маастардар 24 мааст
тарга кандидат, сүүһүнэн аарыдлан улуу, республ
ка чемпиннара, прудердара үүнэн табыстылар.

Ойон-тэбэн насныг өгө саазныт, адлан чуураамыг
мэт лынхындэ ырыата, оркуудайт бархсан нэр-
нара көтөн-зайан, нэм нэрдэн кэлэн, ыраах кэнн-
битигэр хааллаа. Бу үбүлүйдээх сылта байам үө-
рэммит оркуолам иһингэр баар өгө сааһын ырааһы-
батын—спортплощадкабытын эннэ ахтап-саяапп эл-
лим. Ырааһыйам, үрдүк сиргэ турар буолан, сэлэ
сүрдээх эрдэ хаара ууллан харалдыт тахсара, күтү
нөрсө күөх от бытыгырыыра. Ырааһыйам күөх тэ-
дэй кырыгар көгүл күөлөһүйөн, сүүр-чүтөн, са-
һынчы киһэ түһүһэр бөлөһөк оон, оон, лалта-
ллан, ыллалы-туойан атаарбыт оркуолатаагы сылта-
рым ааспыттара номнуо отуттан тахса сал буола ох-
субут эбит дии. Тоҕо дөбөкөй, түргөһүн! Сааһыра
де баран кыһайбыт кырдалбын, тэийбит тиврэк-
кэни сүрдээх күндүтүс саныыбын, таныыбын, өгө
сааһым саамай сырдык ырааһыйатыгар үүнэ-сүктэ
сүктүрүбүн, киһээхэ күһүлүн махтаабын.

Бүгүн эрттэ санамбын: бу билийгаан ырааф-
байтан төһөдөөх албах биллилээх спортсменнар үч-
көн-үрдээн таҕастылар! Сөбөлүү уонна кинигэни
туттабын.. XXI Мооразалаагы олимпийскай оль-
мпуулар, аан дойдуга үс төгүллээх, Европда чемпионна
Павел Пинигин, хары баттахыгылар аан дой-
ду чемпиона Петр Наумов, дуобакка аан дойдутаа-
гы кылаастаах маастар Иван Пинигин, эмэс бу элэ
курдук, ырааһыйама сыллаас кырсыгар күөлөһүйөн
күүс-уох ыланнар аан дойдуга заахтастарын балыйыс-
лаан аар-саарга аатырдыктара... Ырааһыйама бары-
сан! Ынырар, угуттуур күүскүгүн туоһа тэгинизии?
Алааһым күөх чарангар күүлэйдэм, Дирригим ыраас
уутугар сөтүөлээн минна Павел Пинигин дуобуйа
сынньанара, көргөнэ XXIV Сеулалаагы Олимпиада
кыйаймылааба, аан дойдуга рекордсменнэте Марча
Кульмунова—Пинигини алааһым хатынгачах чаранга
сүүрөг кынтайара — олоғум устата умнуздубат хам-
самны дынтка хартыммыната? Павел Павлович байган
«Олимпиада айбан» диян кинигэттиер: «Ыймахха Саха
Республикаатын спордуун маастара Петр Посель-
скай кыйлыбарын көрөн олус сохкутум, көтүөн ка-
ната ара суох киһи этэ. Ити мин аан маннай улэ-
хан спортсмены көрүүм этэ»,— диян суруйбута.
Бүөксө биһикки «0» кылаастан онубу бүтэрэхти-
тиер диэри биир пзартада олорбуллубут 1956 жыл
сваһыгар талыым, хаһыбардыт Егор Кириллин биэс
жоско сүүрүүтэ республика чемпиона буолбутун ту-
луунан радионан истээн, иккинэи үөрдүбүн даһаны этэ.
Онтон ыла үчүгэй спортсмен буоларга дьаһанахтыы
турдуммылат.

Силинэ суох мас үүлэмэтинин курааах сирэ-
туох да үүммэт. Дирин орто оскуолата диннэ да-
ны спорттивнай оскуола буолбатах, ол эрэри улуус-
ка, республикада физкультура уонна спорт сайдыы-
тыгар, тус санаабыр, ханна да хатыламнат улаха-
үтүөлээх. Билинн ага көлүөнэ убайдарытын көү-
бүн кинилэри үтүктэн, софен-махтаһаз нэһилчэ-
рыттан үөрэн, спорт дигэн дымты эйгэз кэлбөһүн.
Тово ала-чуо Диринтэн аан дойду ааттаахтара үү-
нүлөр дигэн ыйытыгыта хардара тыарыһа бу үтүк-
күтүм сурулуунна. Хоттово былар-быларгыттан
катырбыт Бодо Сохсойон сабаттан кууһаах, быһы-
дым төрөөн-үөскөөн калбит нэһилчэктэра. Хас да
сыллаадыта мавтан мамонт дьардыамал кестүбүт,
дымч-чакчы даданы төртүт ытык сирин кэрэһэлдир
50-нус-60-нус сылларга ыччат физкультуранан, спор-
дунан көхтөөхтүк куускэ дьарыктанмыта. Оччолор-
го Егор Кириллин, нин-бин Дмитрий, Афанасий
Пестеревтар, Егор Феофанов, Инокентий Лебедев,
Николай Дьяконов, Надежда Анемподистова, Ни-
колай Осипов, оройуону ааһан, республикада тийи-
биллибит быһыыдар аталар. Кинилэри кэлэн СССР
физическэй културатын трыгуна буолбут, байыт,
идэтисэр мунура суох бэриинидаах физрук Алексе-
Иванович Потапов үөрэлэнтэ эрчийбэтэ Олимпиад
чемпионун араа Павел Титовна Понгина ОР үтү-
лээх тренердэр Н. Е. Захаров, норуот үөрэнити-
туыгуна С. Д. Дьячковский билинн оскуолабытыга,
үчүктүүк уонна айымньылаахтык үлэтибитэра.

Бидэн спортомен бийлэгтнэн уулуур мангай
гь уулуурбар, ССРС финической культурын ту
гуна Егор Михайлович Феодановка, тулгнэн ту

Һанан и атог махталбын тизгын. Манач дабатан эт-
тахха, бийишнн «О» кылавастан IV кылавака днөр
үөршпшт, ий-санаа, эт-хаан өтүкүн эрмичн сайым-
нарбыт мангайгы тнталлаах учууталбытыгар Ани-
ски Гаврильевна Габышевага барыбыт аатыттан
барда махталбытын тизрэдбнн, чэгнн доруубушан
багарабын. 1962 сылдаахха Е. М. Феофанов эр-
чийбит уолаттара: Пети Посельский, Сени Макаров,
Вени Седалишев, Эмилнй Дычковский, Алеша Ан-
дросов уопша бу ахтын автору националнай көрү-
нүргэ, оройуоммут спортпнай аатын көмүснөөн,
республикага хамаанданан бастааммыт Удахан кубо-
гынан нааравадалааммыпыт. Пети Посельский кы-
лыгы, мин куобаххн аан маннай республика чем-
пионкарынан буолбуппунт, оччолорго олге күндү, сэд-
дех амытайдар термостарын тутан үөрбүпүт бу баао
курдук... Алаастыт биір төмүрүк уолаттара: Пети
Посельский, иин-бии Семен, Илан Пинигиннэр,
Афони Габышев, Пети Наумов—бары билигин спорт
маастардара, республика биллиилээх спортсменнара.
Кыргыттарбыт: Шура Вожедонова, Ели Кашито-
нова, Зоя Адамова, Варя Дмитриева, Даша Бочка-
рева үөрөххэ, спорка өрүүтүн иинини күөнгэ испат-
тара, республикага тиннэ биллибиттара. Чөлчөкн ах-
леттары итиннэ Николай Куленинн, норуот үөрэдү-
ринтнн туйгуна Николай Егоров үгүс сыраларын та-
лааннарын уурбуутара. Коли Сергеев, Афони, Миша
Илларионовтар, Павел, Коли Митиннэр сууруу-
а, хайынарга удуус, республика чемпионнара этилэр.
Оскуодабыт директора Михаил Ефимов, Пермяк
бийигини кытта тэтигэ волейбол ойнауура, биридэ
эмгэгэ сымастагына үөрэнээччилэриттэн «мөбүллэри-
тидиллери» аагытын кини сылаастык ахтыбын.

60-нуг саяллага Дирингэ спорт күүснэ сайдыг-
тыгар детдом материальной базата, -интэччилэрэ
улахан оруулалхтар этэ. Саха сирин геологтара
детдому кытта шэфтэбэн, хаан дааны харахтааб-
тах спортивной инвентардары таһааран оонньотолло-
ро, үөрэтэллэра. Ол курдук, остуол теннисигэр оон-
ньууну аан магнай интээччи, үлэ, сэрэн ветеран
Роман Яковлевия Охонешников новулаэбизэ, үтүс ыт-
чаты бу дыкты оонньууга үөрөппитэ. Кылаасны
салайааччыта, күүстээх саахыматчыт, атланет, жэ-
лин үөрэжирин туйгуна буолбут Дмитрий Семё-
вич Фомиц, үлэ уруогун учуутала, спортивной са-
рийдтары, инвентары оҥорууга сыламтата суох үлэ-
лэбит Николай Васильевич Лукин үтүөлэрин ум-
нубашпыт. Хас перемена ахсын завучпут, хас да Со-
бодуой орденнардаах фронтовик, оройун кыулаха
чемпиона Гаврил Иванович Попов атах оонньууту-
гар ыйдаах-хайдаах, эт-тирин баранар куоратэни-
лэмин бэйэтинэн көрдөрө-көрдөрө тэһиһэрэ.

Күөгэйэр күүмэр, студеныы сылдьан, сайын ырааһытабар кэлэн эрчиллэр идэлээрим. Арай биэр илэһэ Диринг күтүөтэ, ССРС үтүөлээх тренера Д. И. Корюин ила бойотунан үс обоннору батыһынааран тиниэн кэллэ: «Дьэ, Минтэз, эрчилдэ сылдьаргың үстөн кэмдэбин. Бу кырдыабаастар «доһоннэх маастар» ойорун көрүөхтэрин багараллар эбит. Биирдэһиктэ куобахтаан көрдөр эр», — диил буолла. Гөлө даһаны сылайдарбын, ытык киһи тылын бөлөһүөм дүү алыһыым. Уй төгүл баарбынан-суоххунан бардым. Дьонум соһуу-махтайыы бөлөхтө буолла. Оттон Дмитрий Петрович илчигин аргыйы санныбар ууран баран «үчүгэй эблэкин» диэбитин билгилээ саныыбар сылайба, кундуга сүөлэх.

Ооншоон-хөрүлээн ааспыт өдө, эдэр сааным до-
доотторуман билигин снэрдээхтик мизэн г.табын: хо-
бооннуут, мингин халсадайга бырадан үөрэр-көтэр.
Афоя Илларионов — бүгүн Ил Түмэн Өөрөстөбүн
таһарин палататын председатели, республика үтүө-
лээх юриһа, быһый Вана Наумов — культура мини-
стрин солбуһааччы, Вася Вожедонов — республика
билинилээх араһа этэ, дуобатчыт Тома Тарабукин-
Евграфова, Сена Кондратьев — СР үтүөлэх учуутал-
лара, быһыйдар Афени Илларионов — СР физическэй
культураатын үтүөлээх үлэһитэ, Николай Адамов
— республика атах ооннууутугар абсолютнай чем-
пиона, үөрэдирин туйгуна, Уля Протодьяконова —
«Вочухт Знати» орден кавалера, Ира Софронова —
комсомол XVI съездин делегата, хайыһардыт Павел
Митин — үтүөлээх тутааччы, Петья Посельский —
РСФСР, СР спордуу маастара, республика кынаттах
кылыһыһа, Рома Пинягин — ССРС Художниктарын
союзун чилиэһэ.

Спорт киши өйө-санаата, эт-хаан өтүүнэ дэгиттэ сайдыытыгар, олоһор туруоруммут сыһыан-сөрүгү толорорутар эргиччи көмөлөөх. Улаан, үөрөх спорду кытта дьүөрэлээтэххэ, бириэма туһалдаахтык ааһар. «Таптаан дьарынтаныч, үрдүк спортивнай ситиһиндэри көрдөрүң, олоххут устатын чухары спорду арааһынат аргыс олгостон, ыраас, көрө олохху аһорорго дьулуһунтэ—дизэ мин бүтүккү ыччатыгыгардабын.

Дмитрий ЗВЕРСТОВ — ДИРИНСКАЭН;
учуутал, үөрөхүрүн туйгуна, СР спордун маст-
тара, журналист.

ҮЛЭ «ҮЧҮГЭЙИНЭН» СЫНАЛАЛНА

Ветераннар улуустаабы сәбиэттерин асыпты сынлаабы үлөтүн отчуота буолун эвета Тэһиликтэр ахсын алын үнүөх тарилталаринан уонна Чураппа салинныаттар 13 түөлбөнө үлэлээбиттэр Ветераннар сәбиэттерин бырабылыынньата агыста муһуһтаан 27 араас болпуруоһу дүүүлэспит, өттөн сәбит муһуһара түөртө мытылыбыт Аасыпт сын сәтинньиэ анне отчуоттаабыттар уонна Мындааабытаабы алын сүбүөх тарилта председатели И. Н. Яковлев информацията итилибит Ордук бастакы муһуһатар устаабы дүүүлэһиннэн, усунуоһу хомуйан байа үлөһүннүн ситһэр сыаллаахтык итиллибиттар

Бары хаймактартай 44 мөд. солк. усунуус ко-
мулланы икки багыта уурдарыллыбыт. Ордубут үл
сынналаны тарийына, кырдааастар саастарын түс-
тууларыгар, олбүтөзөхтөргө көмө бэрээдэгинэн ту-
баныллыбыт. Холобур, Одьулуун байыларыгар 1,5
мөд., материалнай көмө 4 мөд. 345 тын., спор-
тивнай күрөхтөһилэргэ 3 мөд. 100 тын., сынналаны
тарийына 5 мөд. 600 тын. солк. ороскуоттам-
мыт. Ону таһынан периодическай бачаста суруттар-
рына, ээрдэ аадырыстары атымлаһыта бэрилли-
бит. Ааспыт сыл иккис агарыгар улуус киинин 38
кырдааһаһыгар «Саха сирэ» уонна «Сага олох»
хаймааттарга суруттарыны ыппыттар. Конферен-
цияда киирбит критическай этиилэри туоратына
былаан-дьаһаллар оноһуллан үлэ утумнаахтык ыс-
тыллыбыт. «Хоту» профиланторийга 11 ветеран сыл-
нааммыт, Ойно Чурапчы сэлээннэһэттэһи, Хатылаһ-
тан, Бодулуран, Чыппараттан, Кэлэкиктэн сай-
былааннааһаастар ыстыллыбыттар.

Үсүнүшү хомуруу хаамыгтыгар алып сүйүх ветераннар сәбиэттәрө актыбынайдык кәптілбегтәр.
Холобур, Чурапчы (И. Р. Баранков) 17820, Сылағ (Ф. Н. Дружников) 5260, Хонтобо (Н. С. Дмитриев) 5440, Болугур (Н. И. Яковлев) 5920, Хайахсыт (Н. К. Осипов) 3480, Одьдулуи (Степанова) 3920 тыһ. солк. илэлэрбегтәр.

Отгуотгуур дахьдааты ветераннар улуустаңы сибизтэриг председатели солбуааччы М. И. Велых онордо, албох айытталар ийирдилэр. Олор сүннүдэригиз Чураччы сэлэньэстэн дыаалататын баяныгы солбуааччы Н. А. Аржанов үсина М. И. Велых элпизтэри бизирдилэр.

— Ветераннар улуустаары сәбиэттәргә бирер сылтаах үлэтин отчустун ийиттибит, — дитә көпсәтнелә бәстәяһәнән тылы ылбыт Е. Д. Кобельянова. — Сәбиәт үлэни балачча ышта сатаабыт, тус бойәм «үчүргәйһән» сыналлыбын. Чуралчы салһәнәһәттин дьһалһаттын баһылыга А. Р. Саргыдаев ветераннарға амаллаах дьһалһалары ыштымын ойүүрүүн, онуһа нәмәләһөрүн иһин маһталһытын тизәдәбит.

Отгон Болугур нэвчилэгийн ветераннарын алын сүхүүх тарилгэтын председател Н. Н. Яковлев усунуоху хомсуйууга үгүс ярахаттары көмсүбүтүн, дьону кытта элбэхтин көпсэтинсигин ахта. туран, үгүс тэр төһө суумайы ылбыккытыгар туох дааны дэкумуону бээрбөтөхпитигэр хом санаалаахтарын тукунан эттэ. Кийи салгыы быылд хоту оройуоннарга көһөрүллүү 55 сыла туолуутунан магырыйааллар хаһыаттарга тахса иликтэрин итэдэһин аахта. Чурапчы салиннылатиттэн сэрии ветерана Н. В. Слецов нэвчилэктэр дьаһалталарын баһылыктара кыдыабастар дьылбаларыгар кыһанар буолан эрэллэр үчүгэин бэллэтэтэ. Кийи салгыы сэрии уонна тыыл ветераннарыгар көрүллүбүт чэпчэтиллэри, көмөлөрү ханнык дааны көрдөһүүтэ-ааттаһыта суох омороллоругар, олуоха ветераннар улуустаагы сэбнэттэри эттүтэн көнтүрүк олохтноро наадатын туһунач эттэ.

Ити курдук конгресстегэ ытлаанактаа М. С. Леонтьева, Чурапчы салинныыттан И. П. Оконешникова, Е. М. Макарова, В. И. Седаничев, В. Н. Макаров, М. И. Ефимова, И. И. Ермолтаев, С. Н. Дьячковская, В. В. Верхонцев, А. В. Тоголев, Е. С. Лукина, В. Д. Макаров, улуус коммунистарын заттарыттан М. И. Белых, Дирингтон Н. С. Дмитриев, Чурапчы салинныыттан ветераннарын алын сүбүхх тэрилтэттан И. Р. Барашков ыттыыны ыаллылар. Кинилэр сирин, тыага, көһөрүллүү аёллараарыгар, нисбэлиттарга болдомто билигин да сүтэ ууруудубатын, көрүлүбүт тапчатынлар, көмөлөр биризмэтигэр оһоһуудубаттарын өйдүлэр.

Мунных хэргийн тухай устгагч салбарын үлс сөптөөх хайрханан хамтгалыг, ветераны орлогорууд сэргэхсийн тахсыг, санга суурьтай ниртэлэн өрдлийн бодолгооноор уонча гэбэт биэр-салаах үлэтин «үчүгийн» салаа-лаатылар Кинилэр 25 чиглэлээр, 7 аймтан са-таалгаах баарылынаа алаах ветераннар улуус-бад гэбэттөрөөр ийнхити: үлэни өсөн туураагы-рыгар үгүй баарыларыг түэртлэр.

С. АЛЕКСЕЕВ

Автор суруттар ытталар
сана редакция жонинкунтар
шолды сел тутулар бунчалды.
Сурутка ийналар чачылар
кырдыктынтарынтар
кыткылы автор уу байды
буру.